

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри спортивних єдиноборств і силових видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, доктора біологічних наук, професора Коробейнікова Георгія Валерійовича на дисертаційну роботу Яанг Тангксуна «Сучасні тенденції розвитку важкої атлетики в Китаї з урахуванням світових і національних особливостей», що подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт (01 Освіта/Педагогіка)

Актуальність обраної теми. Тенденції розвитку важкої атлетики в Китаї за останні 25-30 років вказують на наявність високих досягнень на міжнародних змаганнях. Однак, разом із великими здобутками виявляються основні проблеми, що гальмують розвиток важкої атлетики. Серед них: відсутність достатньої кількості спортивних залів для занять, недостатнє фінансування підготовки та відновлення спортсменів, відсутність цільових програм із розвитку виду спорту, недоліки медичного, науково-методичного забезпечення підготовки елітної групи важкоатлетів країни.

Тому у автора виникла потреба в обґрунтуванні нетрадиційних шляхів розвитку важкої атлетики в Китаї, що відносяться до організаційних, фінансових, матеріально-технічних, науково-методичних та інформаційних чинників забезпечення підготовки спортсменів високої кваліфікації до міжнародних змагань. Отже актуальність обраної теми не викликає сумнівів.

Зв'язок з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі спортивних єдиноборств та силових видів спорту відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр.» за темою 2.26 «Управління тренувальним процесом кваліфікованих спортсменів у силових видах спорту та єдиноборствах на основі сучасних технологій моделювання та контролю основних характеристик підготовки» (номер державної реєстрації 0116U001621) та Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 2.6 «Науково-методичний супровід тренувальної та змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у єдиноборствах та силових видах спорту» (номер державної реєстрації 0121U108940).

Внесок здобувача, як співвиконавця теми полягає в узагальненні національного досвіду щодо сучасних тенденцій розвитку важкої атлетики в Китаї та дослідження системи підготовки спортсменів високої кваліфікації в країні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Достовірність отриманих результатів підтверджується достатньою кількістю обстежених спортсменів, обраною методикою організації педагогічного дослідження. Отримані дисертантом наукові положення та висновки підтверджені шляхом детальної математичної обробки та статистичного аналізу, що забезпечує їх обґрунтованість і достовірність.

Результати дисертаційної роботи мають об'єктивний характер, спираються на достатню кількість дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню комплексу інформативних методів, що відповідають поставленій меті та завданням дисертації.

Позитивної оцінки заслуговують детальний аналіз змагальної діяльності елітної групи важкоатлетів Китаю, логіку та послідовність виконаного наукового пошуку. Висновки зроблені відповідно до завдань дисертаційної роботи, їх об'єктивність і новизна не викликає сумнівів. Матеріали дисертаційної роботи характеризуються глибоким розкриттям досліджуваної проблеми та самостійністю у підходах до їх розв'язання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертантом уперше визначено умови виникнення та становлення важкої атлетики в Китаї, до яких належить: інтенсифікація процесів підготовки спортсменів; розповсюдження нових видів спорту; зростання популярності силових видів спорту; збільшення кількості спортсменів, які займаються видом спорту; популяризація виду спорту через систему міжнародних і національних спортивних федерацій, що призвело до підвищення рівня конкуренції серед атлетів на міжнародній арені, а також до комерціалізації виду спорту.

Автором досліджено тенденції змін, що відбулися у процесі розвитку важкої атлетики в Китаї, як виду спорту за останні 25-30 років. Узагальнено сучасні підходи щодо розвитку виду спорту в країні, а також виділено основні проблеми, що гальмують їх розвиток: через відсутність сучасних спортивних залів, не завжди ефективну систему управління видом спорту, недостатнє фінансування підготовки та відновлення спортсменів, відсутність цільових програм розвитку виду спорту, недоліки медичного та науково-методичного забезпечення підготовки елітної групи важкоатлетів країни.

В процесі роботи узагальнено національний досвід і сучасний стан розвитку важкої атлетики Китаю шляхом аналізу динаміки досягнень спортсменів на міжнародній арені з урахуванням статевих та конституційних особливостей. Встановлено основні чинники функціонування спорту вищих досягнень в Китаї та структуру підготовки важкоатлетів високої кваліфікації за основними показниками змагальної діяльності на міжнародних змаганнях (співвідношення змагальних вправ між собою, величини стартових результатів на міжнародних змаганнях, рівень реалізації досягнень на змаганнях, рівень міжнародної конкуренції у змагальних дисциплінах, морфологічні характеристики довжини тіла у межах вагової категорії), порівняно з найсильнішими важкоатлетами світу.

Протягом дослідження встановлено вікові межі та терміни досягнення спортивних результатів призерами чемпіонатів світу та Ігор Олімпіад елітної групи важкоатлетів Китаю (чоловіки і жінки) різних груп вагових категорій, що стосувалися віку початку занять, термінів досягнення рекордних результатів на національних та міжнародних змаганнях, тривалості спортивної кар'єри та віку під час її завершення на основних етапах багаторічної підготовки.

Обґрунтовано сучасні тенденції розвитку важкої атлетики в Китаї на основі закономірностей підготовки важкоатлетів високої кваліфікації, шляхом суттєвого покращення роботи у напрямку науково-методичного, медичного та інформаційного забезпечення підготовки важкоатлетів; доповнено і систематизовано цілісну систему наукових знань щодо необхідності об'єднання

питань спортивної кар'єри важкоатлетів елітної групи країни з системою отримання освіти, підготовки до трудової діяльності у сфері фізичної культури і спорту, що була сформована на основі теоретичного аналізу та узагальнення тенденцій розвитку інфраструктури соціально-економічного характеру в країні, а також національних і етнічних особливостей важкоатлетів Китаю.

Практичне значення результатів досліджень полягає у науково-методичному обґрунтуванні наукових положень і висновків щодо шляхів розвитку важкої атлетики в Китаї, які відносяться до організаційних, фінансових, матеріально-технічних, нормативно-правових, науково-методичних та інформаційних чинників забезпечення підготовки елітної групи спортсменів до міжнародних змагань. Рекомендації та пропозиції можуть слугувати підставою для формування стратегії розвитку силових видів спорту в країні, а також будуть корисними для тренерів і спортсменів країни, що працюють у сфері фізичної культури і спорту та національних федераціях із силових видів спорту.

Отримані положення, висновки та результати дослідження впроваджено в практику навчально-тренувального процесу фізкультурно-спортивних закладів освіти Китаю та України у період 2018-2022 рр., а саме: у навчально-тренувальний процес Чендуського спортивного університету, м. Ченду; практику підготовки спортсменів збірної команди з важкої атлетики Південно-західного університету м. Чунцин; у практику підготовки спортсменів збірної команди з важкої атлетики та Венцзянського району м. Ченду; у навчально-тренувальний процес Сичуанського спортивного професійного коледжу, м. Сичуань; у систему підвищення кваліфікації тренерського складу та спортивних фахівців України шляхом участі в роботі науково-практичних конференцій і семінарів за планом роботи Федерації важкої атлетики України та опублікування матеріалів досліджень (акт впровадження), а також в освітній процес студентів та магістрантів Китаю та України в межах навчальних дисциплін «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту» (важка атлетика, пауерліфтинг і гирьовий спорт).

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Структура роботи має логічну завершеність. Зміст роботи (анотація, вступ, п'ять розділів, висновки, практичні рекомендації, список використаних джерел) представлено з урахування сучасних вимог до дисертаційних робіт.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження; показано зв'язок дисертаційного дослідження з науковими планами, темами; розкривається мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; визначається наукова новизна, практична значущість; наводяться дані про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів; подано інформацію щодо публікацій дисертанта, структуру та зміст роботи.

У першому розділі представлена характеристика історичних передумов формування важкої атлетики в Китаї у XIX і XX століттях (1840-1948 і 1949-1999 рр.), до яких належать періоди формування виду спорту через систему силових вправ з обтяженнями для розвитку сили та інших фізичних якостей; умови та чинники визнання важкої атлетики Китаю міжнародними спортивними організаціями; дана характеристика виду спорту, що був включений до програми VI та VII Національних ігор Китайської Республіки; описано перший дебют та здобутки китайських важкоатлетів на Іграх XI Олімпіади; наведено та обґрунтовано причини успіхів китайської важкої атлетики сучасності у другій половині XX століття (1950-1999 рр.).

У другому розділі представлено методи та організація досліджень. Треба зазначити, що дисертантом достатньо обґрунтовано та кваліфіковано використано методи дослідження. Для їх вибору дисертант керувався загально-науковими принципами комплексних досліджень. Для реалізації поставлених у роботі мети та завдань автором використано комплекс валідних методів дослідження, серед яких: узагальнення даних науково-методичної літератури, інформаційних ресурсів мережі Інтернет та документальних джерел щодо витоків розвитку важкої атлетики в країні; біографічний, ретроспективний і порівняльно-історичний методи; вивчення передового досвіду роботи провідних спортсменів і тренерів Китаю; соціологічні методи (опитування

експертів); педагогічні методи спостереження щодо аналізу і синтезу показників змагальної діяльності; методи математичної статистики.

У третьому розділі узагальнено національний досвід і сучасні тенденції розвитку важкої атлетики в Китаї через систему підготовки найкращих спортсменів країни до міжнародних змагань з урахуванням статевих, і конституційних особливостей, що дозволило детально розглянути досягнення важкоатлетів країни на чемпіонатах світу та Іграх Олімпіад, проаналізувати кількість виграних медалей чоловіками та жінками, встановити закономірності й особливості таких досягнень важкоатлетами Китаю у XXI столітті (2000-2020 рр.). Аналіз виграних медалей китайськими важкоатлетами на світових форумах показує, що переважна їх більшість виграна, як у чоловіків, так і у жінок, у малих та середніх вагових категоріях, що підтверджує тезу щодо впливу етнічних та конституційних особливостей на тілобудову спортсменів цієї країни, яка дає незначну перевагу китайським важкоатлетам, порівняно із спортсменами Європи та інших країн.

У четвертому розділі розглянуто сучасний стан спорту вищих досягнень та структуру олімпійської підготовки важкоатлетів Китаю. Детальне ознайомлення з методами управління розвитком виду спорту в Китаї, підготовкою спортивного резерву та системою спортивних змагань в країні дозволило автору встановити, що уряд країни надає велику фінансову допомогу різним спортивним організаціям для розвитку важкої атлетики: це стосується як фінансування підготовки елітної групи важкоатлетів країни, так і будівництва спортивних баз для важкоатлетичного спорту (у країні функціонує більше як 100 спортивних баз), а також преміювання великими сумами спортсменів за перемоги на Іграх Олімпіад та чемпіонатах світу. Тренери національної збірної команди Китаю продовжують переймати передовий досвід роботи у тренерів із інших країн та проводять стажування у провідних важкоатлетичних країнах світу.

Дисертантом зазначено, що основними чинниками функціонування спорту вищих досягнень в Китаї є високо ефективна п'яти рівнява система

олімпійської підготовки важкоатлетів: від груп початкової підготовки в юнацьких спортивних школах, до підготовки елітної групи важкоатлетів збірних команд країни в провідних спортивних центрах країни. За станом на 2019 рік у Китаї нараховується близько 510 аматорських спортивних шкіл з важкої атлетики, із загальною кількістю підготовлених важкоатлетів 11 тис. (приблизно 5500 важкоатлетів-юнаків та юніорів та 5500 важкоатлеток дівчат та юніорок), в яких працюють понад 1300 тренерів.

Ця п'яти рівнява система олімпійської підготовки об'єднує всіх важкоатлетів країни: від груп початкової підготовки в юнацьких спортивних школах, до підготовки елітної групи важкоатлетів національних збірних у провідних спортивних центрах країни (зараз залучено близько 160 важкоатлетів високої кваліфікації). Автор зазначає, що всі компоненти програми підготовки спортсменів-важкоатлетів Китаю спрямовані на досягнення найкращих результатів саме на Іграх Олімпіад. Ці досягнення здобуті завдяки таким головним чинникам, спрямованим на управління видом спорту: широкою мережею спортивних інтернатів, клубів та центрів олімпійської підготовки в країні, що забезпечує щорічне постачання нових і талановитих спортсменів у різні збірні команди країни, сучасним науково-методичним та матеріально-технічним забезпеченням підготовки важкоатлетів елітної групи до головних змагань річного макроциклу.

Дисертантом було підтверджено, що система олімпійської підготовки важкоатлетів Китаю елітної групи побудована на чіткій та сучасній періодизації підготовки. Вона передбачає показ найвищого для спортсмена спортивного досягнення на головних змаганнях річного макроциклу, не зважаючи на велику кількість міжнародних стартів у провідних важкоатлетів збірної команди країни - 6-8 змагань на рік.

Аналіз термінів становлення спортивної майстерності в певних вікових межах у найсильніших важкоатлетів світу свідчить про те, що жінки проходять перші етапи багаторічного вдосконалення швидше за чоловіків (у середньому на два роки), але вони витрачають більше часу на виконання спортивно-

класифікаційного нормативу майстра спорту міжнародного класу та досягнення етапу максимальної реалізації індивідуальних можливостей. Така тенденція спостерігається, як у найсильніших важкоатлетів світу з різних країн, так і у найсильніших важкоатлетів Китаю елітної групи.

Для якісного науково-методичного забезпечення в Китаї функціонує спільнота спортивної науки, що, на сьогодні, об'єднує понад 12 тис. наукових працівників і технологів. В її структурі 14 профільних асоціацій та комітетів. Автором зазначено, що найважливішими напрямками наукових досліджень та впровадженню отриманих результатів у практику є: система відбору та орієнтації спортсменів, наукові основи спортивного тренування, контроль підготовки та управління процесом підготовки, використання засобів відновлення можливостями китайської медицини, а також використання антидопінгових методів контролю.

Основними закономірностями підготовки важкоатлетів високої кваліфікації Китаю, що суттєво впливають на покращення показників змагальної діяльності елітної групи спортсменів на найближчу перспективу є: дотримання оптимальної тривалості багаторічної підготовки, оптимальних вікових меж для досягнення найвищих результатів спортсменами, високих термінів зростання спортивних досягнень на етапах багаторічного вдосконалення, збереження модельної величини співвідношення змагальних результатів у вправах, високого рівня реалізації змагальних досягнень під час міжнародних стартів, досягнення запланованих результатів у певних вагових категоріях за умови високого рівня конкуренції на міжнародних змаганнях, відповідність конституційних властивостей (зокрема довжини тіла) спортсменів межах певних вагових категорій.

У п'ятому розділі дисертантом узагальнено результати дисертаційного дослідження, окреслено їх практичну та теоретичну значущість, висвітлено та обговорено дискусійні питання. Отримано наукові дані трьох рівнів новизни. Перший рівень – результати що набули подальшого розвитку, другий – результати що підтвердили або доповнили наявні дослідження та, по-третє,

абсолютно нові наукові дані. Дисертаційна робота дисертанта містить багато нових положень і значень, значна частина яких обґрунтована, а інша окреслює шляхи подальших напрямів досліджень. Дисертантом показано вміння логічно аналізувати, узагальнювати й зіставляти власні наукові результати з даними, наявними у джерелах фахової науково-методичної літератури, й критично їх оцінювати

На основі використання поставлених у роботі завдань і отриманих результатів автор формулює висновки, що узгоджуються з даними, наведеними в основних розділах роботи і дозволяють оцінювати ступінь виконання поставлених завдань і мети роботи.

Роботу завершують практичні рекомендації, список використаних джерел та додатки.

У цілому за змістом дисертаційного дослідження треба зазначити її читку, логічну побудову, що детально відтворює шляхи досягнення сформульованих автором цілей і поставлених завдань. Матеріал дисертаційної роботи викладено послідовно, у науковому стилі, чіткою та лаконічною мовою. Застосована в роботі наукова термінологія є загально-визнаною, а результати теоретичних і практичних досліджень, наукових висновків і практичних рекомендацій забезпечують їх доступність та сприйняття до використання в практиці спорту вищих досягнень. Порухень академічної доброчесності не встановлено.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертаційної роботи опубліковано в наукових журналах України та за кордоном, та представлено на науково-практичних конференціях в Україні та Китаї. В опублікованих автором роботах одноосібно та із співавторами, вдалося проаналізувати та обґрунтувати всі недоліки та здобутки китайської важкої атлетики. Матеріали дисертації опубліковано в 12 наукових публікаціях: 4 статті в наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, одне з яких проіндексоване у базі даних Scopus (Q4), 1 стаття у періодичному науковому виданні Румунії, проіндексованому в базі даних Scopus (Q4); 2

публікації апробаційного характеру, 5 публікацій додатково відображають наукові результати дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи. У цілому суттєвих зауважень до змісту та оформлення дисертаційної роботи Яанг Тангксуна немає. Разом із тим, серед незначних недоліків можна відмітити:

1. Проводячи аналіз розвитку важкої атлетики в Китаї протягом 20 сторіччя, автор вказує, що у спіхи китайських спортсменів на Іграх XXIII Олімпіади в 1984 пов'язані із впровадженням науково-дослідної роботи та інноваційні програми у практику підготовки спортсменів країни. Однак, автор не аналізує допінговий фактор. Адже, розвиток важкої атлетики в 80 роки 20 сторіччя характеризується зловживанням деяких спортсменів анаболічними стероїдами. Нажаль, ця негативна практика спостерігалась також серед китайських спортсменів. Однак, автор не навів цих даних.

2. Для вивчення особливостей підготовки важкоатлетів високої кваліфікації в Китаї автор провів опитування серед спортсменів та експертів. Однак, не відомо, чи перевіряли опитувач на інформативність та валідність.

3. В четвертому розділі автор проводить аналіз управління розвитком важкої атлетики, підготовка спортивного резерву та система спортивних змагань в Китаї. Однак, нажаль, критичного огляду існуючої системи автор не робить. Складається враження про абсолютно оптимальну модель підготовки важкоатлетів в Китаї.

4. Автор розробив схему системи наукового та медичного забезпечення підготовки національних команд Китаю. Одним із елементів системи медичного забезпечення є «добавки». Виникає питання, про які добавки йде мова. Якщо про біологічно активні добавки, то виникає наступне питання, а наскільки ці добавки задовольняють вимогами ВАДА? Адже, як відомо, в багатьох випадках ці препарати не перевіряються на наявність допінгових речовин. Крім того, є випадки наявності в біологічно активних добавках саме речовин, від ношених до допінгових.

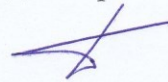
Однак, зазначені побажання не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованого дослідження, не знижують високого рівня представленої роботи і носять дискусійний характер.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Яанг Тангксуна «Сучасні тенденції розвитку важкої атлетики в Китаї з урахуванням світових і національних особливостей» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, практичну значущість, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Яанг Тангксун заслуговує присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент

професор кафедри спортивних єдиноборств
і силових видів спорту Національного університету
фізичного виховання і спорту України, доктор
біологічних наук, професор

Г.В. Коробейніков

Підпис Коробейнікова Г.В. засвідчую

Вчений секретар
Національного університету
фізичного виховання і спорту України

Г.С. Машеренкова